

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У Законах України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та «Про недержавне пенсійне забезпечення», які були прийняті у 2003 році, обумовлена пенсійна система України, яка повинна базуватися на трьох рівнях пенсійного забезпечення. У забезпеченні успішного впровадження пенсійної реформи нагальним є розвиток третього рівня пенсійної системи, тобто недержавного пенсійного забезпечення. Створення передумов сталого функціонування інститутів додаткового недержавного добровільного пенсійного забезпечення є одним з основних завдань існування ефективної соціально справедливої системи відносин у сфері соціального забезпечення населення.

Метою системи недержавного пенсійного забезпечення є отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат за рахунок сформованих пенсійних накопичень. Вона дозволяє забезпечити формування нових джерел інвестиційних ресурсів для інвестування в різні сектори економіки, а також створити умови для додаткового стимулювання розвитку ринку капіталів, здешевлення кредитів та підвищення ліквідності фондового ринку [1, с. 18].

Соціально-економічне значення розвитку ринку недержавного пенсійного забезпечення важко недооцінити. Серед інших секторів ринку небанківських фінансових послуг розвиток недержавного пенсійного забезпечення є найбільш динамічний. Основу цього сектора складають недержавні пенсійні фонди (далі НПФ).

Станом на 30.09.2010 р. у Державному реєстрі фінансових установ міститься інформація про 102 НПФ та 43 адміністратори НПФ.

Основні показники діяльності НПФ та темпи їх приросту наведені в табл.1

Як видно з таблиці 1, значення переважної більшості основних показників НПФ демонстрували позитивну динаміку.

Так, станом на 30.09.2010 р. адміністраторами недержавних пенсійних фондів було укладено 66 922 пенсійні контракти з 54 414 вкладниками, з яких 2 354 вкладники (або 4,3 % від загальної кількості вкладників) – юридичні особи, на яких припадає 849,2 млн. грн.

пенсійних внесків (95,7 % від загального обсягу пенсійних внесків за системою НПЗ), та 52 060 вкладників (або 95,7 % від загальної кількості вкладників) – фізичні особи.

Таблиця 1

Динаміка основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів

Недержавні пенсійні фонди	2008	2009	9 м. 2010	Темпи приросту, %	
				2009/ 2008	9 м. 2010/ 2009
Загальна кількість укладених пенсійних контрактів (тис. шт.)	62,3	62,5	66,9	0,3	7,0
Кількість учасників за укладеними пенсійними контрактами (тис. осіб)	482,5	497,1	484,3	3,0	-2,6
Загальні активи НПФ (млн. грн.)	612,2	857,9	1 057,3	40,1	23,2
Пенсійні внески (млн. грн.), у т.ч.	582,9	754,6	887,3	29,5	17,6
- від фізичних осіб	26,0	31,8	38,0	22,3	19,5
- від юридичних осіб	556,8	722,7	849,2	29,8	17,5
- від фізичних осіб-підприємців	0,1	0,1	0,1	-	-
Пенсійні виплати (млн. грн.)	27,3	90,1	143,8	230,0	59,6
Кількість осіб, що отримали/отримують пенсійні виплати (тис. осіб)	10,9	28,1	43,9	157,8	56,2
Сума інвестиційного доходу (млн. грн.)	86,8	236,7	359,2	172,7	51,8
Сума витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів (млн. грн.)	31,6	47,1	60,0	49,1	27,4

Складено за [4, с. 1]

Протягом 9 місяців 2010 року кількість учасників НПФ відповідно до укладених контрактів зменшилася на 12,8 тис. осіб (або на 2,6%), і станом на 30.09.2010 р. становила 484,3 тис. осіб (на кінець 2009 року – 497,1 тис. осіб).

Станом на 30.09.2010 р. частка вікової групи учасників НПФ старше 55 років становила 14,6% (2009 рік – 14,2%, 2008 – 12,2%, 2007 – 9,3%); вікової групи до 25 років становила 7,3% (2009 рік – 8,6%, 2008 – 9,9%, 2007 – 15,1%).

Так, станом на 30.09.2010 р. всіма вкладниками недержавних пенсійних фондів було сплачено 887,3 млн. грн. пенсійних внесків, що на 17,6% більше, ніж на кінець 2009 року (або на 132,7 млн. грн.). При цьому 95,7% загальної суми пенсійних внесків надійшло від юридичних осіб, а 4,3% – від фізичних осіб. Пенсійні виплати (одноразові та на визначений строк) станом на 30.09.2010 р. становили 143,8 млн. грн., збільшившись за 9 місяців 2010 року на 59,6%.

Недержавними пенсійними фондами станом на кінець III кварталу 2010 року було здійснено пенсійних виплат (одноразово та на визначений строк) 42 873 учасникам та 1050 спадкоємцям, тобто 9,1% учасників від їх загальної кількості отримали пенсійні виплати станом на 30.09.2010 р.

Загальний обсяг активів, сформованих пенсійними фондами, станом на 30.09.2010 р. становить 1057,3 млн. грн. Всього за дев'ять місяців 2010 року активи недержавних пенсійних фондів зросли на 23,2% (або на 199,4 млн. грн.), у порівнянні з кінцем 2009 року (рис. 1).

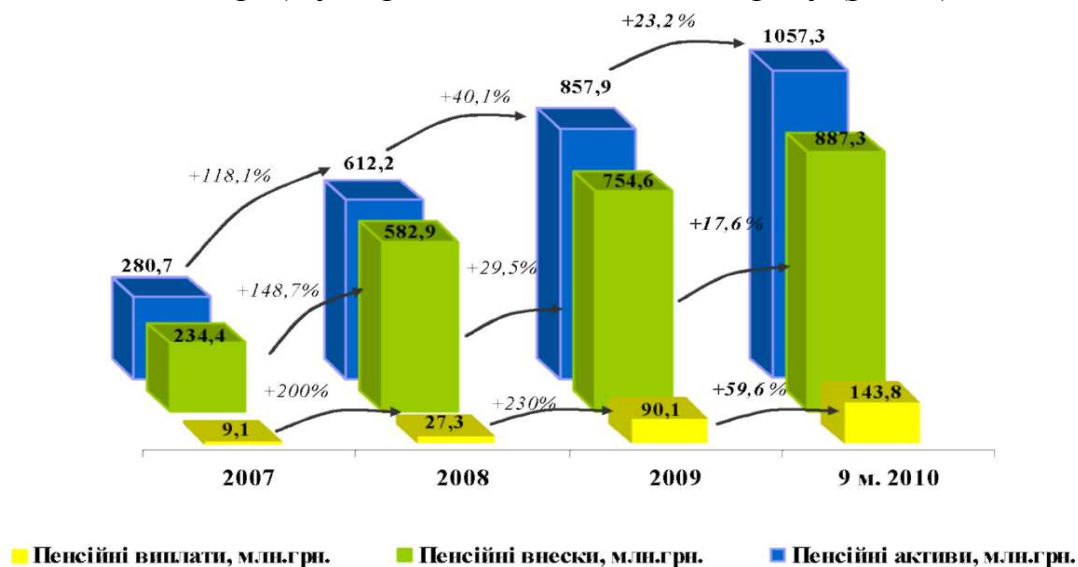

Рис.1. Динаміка основних показників системи НПЗ за 2007–2009 рр. та 9 місяців 2010 р. [4, с. 5]

Загальна сума доходу, отриманого від інвестування пенсійних активів, станом на 30.09.2010 р. становила 359,2 млн. грн. (або 40,5 % від суми залучених внесків), збільшившись протягом 9 місяців 2010 року на 122,5 млн. грн. (або на 51,6 %).

Недержавний пенсійний фонд – це найбільш надійний спосіб забезпечити пенсійні виплати крім державного забезпечення, оскільки відповідно законодавства України недержавний пенсійний фонд не може бути оголошеним банкрутом. Над НПФ передбачений потрійний нагляд держави: Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг, Державною комісією із цінних паперів і фондового ринку,

Національним банком України. Ці органи контролюють НПФ у щоденному режимі й за необхідності можуть прямо впливати на роботу фондів для збереження накопичень громадян. Більше того, всі НПФ зобов'язані захищати активи від інфляції. Фонди інвестують власні активи та заощадження у вигляді пенсійних внесків у різні інструменти, вартість яких зростає в умовах інфляції. Держава встановила тверді вимоги до надійності таких інструментів і обмежує інвестиційні можливості НПФ, зобов'язуючи їх диверсифікувати інвестування. Кількість інвестиційних кошиків, у які розміщені накопичення учасників – показник надійності фонду [2, с. 15].

В Україні забезпечене безумовне право власності учасника НПФ на пенсійні заощадження. З моменту зарахування внеску на індивідуальний пенсійний рахунок учасника гроші стають його власністю. Ніхто інший не в праві розпоряджатися ними. Важливою особливістю недержавних пенсійних фондів в Україні є те, що якщо учасник незадоволений роботою фонду, то він має право в будь-який момент перевести свої накопичення до іншого фонду, який, на його думку, працює більш успішно.

НПФ забезпечують конфіденційність інформації щодо пенсійних накопичень. Без дозволу учасника або рішення суду, розкриття інформації заборонено. НПФ – це неприбуткове товариство, тому всі доходи розподіляються між його учасниками. Дохід щомісяця різний. Фондам заборонено гарантувати будь-який рівень прибутковості на майбутнє. Можна розкривати інформацію тільки про отримані результати [3, с. 74].

Метою інвестування пенсійних активів є, насамперед, збереження пенсійних заощаджень громадян. Тому стратегія інвестування недержавних пенсійних фондів є більш консервативною, ніж у інших фінансових установах.

Найбільш важливими проблемами, які носять соціально-економічний характер, що гальмують процес накопичень населення у НПФ можна виділити такі:

- ◆ недостатність інформаційно-роз'яснювальної роботи серед населення, роботодавців, громадських організацій та молоді щодо законодавства та пільгового оподаткування недержавного пенсійного забезпечення;
- ◆ низький рівень довіри населення до небанківських фінансових послуг;
- ◆ низький рівень доходів населення.

Для забезпечення подальшого динамічного розвитку недержавного пенсійного забезпечення через НПФ доцільно:

- ◆ активізувати роботу з висвітлення в місцевих засобах масової інформації законодавства та позитивного досвіду з недержавного пенсійного забезпечення;
- ◆ на державному рівні розробити комплексні заходи щодо стимулювання роботодавців до участі у НПЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лузгіна Л. Недержавні пенсійні фонди: чи є майбутнє? // Вісник ПФУ. – 2009. – № 3. – С. 18–19.
2. Бахмач А. Недержавні пенсійні фонди: статистика, перспективи // Вісник ПФУ. – 2008. – № 9. – С. 14–15.
3. Момотюк Л.Є. Роль недержавних пенсійних фондів у системі пенсійного забезпечення // Фінанси України. – 2006. – № 5. – С. 71–77.
4. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення за 9 місяців 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dpn/npf_3kv_2010.pdf //